

VIEVERSIŲ NAMAI

Irinai Bazili buvo dvidešimt treji, kai 2010 metais įsidarbino Vieversių namuose Berklio priemiestyje, nepuoselėdama didelių vilčių, nes nuo penkiolikos metų klajojo iš vieno miesto į kitą, ne itin sėkmingai šen bei ten nusigriebdama kokio darbelio. Nė nesvajoję, kad pasiseks taip gražiai įsitaisyti tuose garbaus amžiaus žmonių namuose ir trejetą metų džiaugtis gyvenimu, kaip kitados džiaugėsi vaikystėje, kol laimė nusisuko nuo jos. Vieversių namai, įsteigti dvidešimto amžiaus viduryje kaip padorus pensionas mažų pajamų senoliams, iš pradžių nežinia kodėl viliojo pažangius intelektualus, užkietėjusius ezoterikus ir ne per ryškiausio spindesio menininkus. Ilgainiui namai pasikeitė visais atžvilgiais, bet ir toliau gaudavo paramą, nelygu įnamių pajamos, idant bent jau teoriškai nesusidarytų socialinių ir rasinių skirtumų. Šiaip jau visi jie buvo vidurinio sluoksnio baltieji, juos skyrė tik tam tikra plona riba tarp laisvamanių ir dvasinių kelių ieškotojų, visuomenininkų ir gamtosaugininkų, nihilistų ir net kelių hipių, dar išlikusių San Fransisko įlankos rajone.

Per pirmą susitikimą tos bendruomenės direktorius Hansas Voigtas bandė Irinai įteigti, kad ji per jauna imtis tokio atsakingo darbo, bet kadangi valdymo ir priežiūros skyriuje skubiai reikia žmogaus, Irina galėtų laikinai eiti tas pareigas, kol atsirastų tinkamas asmuo. Irina pagalvojo, kad jis niekuo ne geresnis už ją: pažiūrėti be laiko praplikęs papūtžandis paauglys, užsikrovęs pernelyg sunkią našta vadovauti šiai įstaigai. Vėliau mergina įsitikino, kad išvaizda kartais apgauna, ypač kai žiūrima į žmogų per atstumą ir blankioje šviesoje, nes iš tikrųjų Voigtas buvo penkias-

dešimt ketverių ir garsėjo kaip puikus vadovas. Irina jį įtikino, kad išsilavinimo stoka puikiausiai išlygina patirtis: ji prižiūrėjusi senelius gimtojoje šalyje, Moldavijoje.

Drovios kandidatės šypsenos paveiktas, direktorius pamiršo paprašyti rekomendacinių laiškų ir ėmė dėstyti, ko iš jos bus reikalaujama, o visa tai buvo galima nusakyti keliais žodžiais: palengvinti gyvenimą antrojo ir trečiojo lygmens įnamiams. Pirmojo lygmens įnamiais rūpintis nereikėsia, jie nuomojasi butus gyvenamajame name; taip pat ir ketvirtojo lygmens svečiais, kurie leidžia laiką vadinamajame Rojuje, snūduriuodami laukia kelionės į dangų ir gali apsieiti be jos paslaugų. Irina turėsianti lydėti įnamius pas gydytojus, advokatus ir buhalterius, padėti jiems užpildyti sveikatos korteles ir mokesčių deklaracijas, vežioti juos apsipirkti ir panašiai. Rojaus gyventojams Irina turėsianti atlikti tik vieną paslaugą – suruošti laidotuves, ir, pasak Hanso Voigto, kiekvienu atveju gausianti išsamius nurodymus, nes mirštančiųjų pageidavimai ne visada atitinka jų artimųjų norus. Vieversių namų gyventojų būta įvairių tikėjimų, ir laidotuvės būdavo organizuojamos su sudėtingomis ekumeninėmis apeigomis.

Direktorius jai paaiškino, kad atitinkama apranga privaloma tik priežiūros, slaugos ir ligoninės personalui, tačiau visi kiti darbuotojai laikosi nerašyto įstatymo, pagrįsto pagarba ir geru skoniumi. Pavyzdžiui, tokie marškinėliai su Malkolmo X portretu, kokiais dabar vilki Irina, čia netinkami, įtaigiai pareiškė direktorius. Tiesą pasakius, portretas buvo ne Malkolmo X, o Če Gevaros, bet ji nešoko aiškintis įsitikinusi, kad Hansas Voigtas tikriausiai nėra girdėjęs apie partizaną, pusei šimtmečio praslinkus po jo epopėjos vis dar gerbiamą Kuboje ir radikalų saujelės šlovinamą Berklyje, kur ji gyvena. Marškinėlius ji nusipirko už du dolerius dėvėtų drabužių parduotuvėje, dar beveik naujus.

– Čia draudžiama rūkyti, – perspėjo direktorius.

– Nerūkau ir negeriu, pone.

– Nesergi? Bendraujant su senoliais svarbiausia būti geros sveikatos.

– Ne.

– Ką dar norėtum apie save pridurti?

– Esu priklausoma nuo videožaidimų ir fantastinių romanų. Na, Tolkinio, Nilo Gaimano, Filipo Pulmano. Be to, maudau klientų šunis, bet tas darbas neužima daug laiko.

– Man nerūpi, panele, ką darote laisvalaikiu, bet darbo metu reikia laikytis drausmės.

– Žinoma. Matote, pone, jeigu suteiksit man tokią galimybę, įsitikinsite, kad moku labai gražiai aptarnauti vyresnio amžiaus žmones. Nesigailėsite, – apsimestinai nerūpestingai pasakė mergina.

Po pokalbio direktorius aprodė patalpas, kuriose glaudėsi du šimtai penkiasdešimt maždaug aštuoniasdešimt penkerių metų amžiaus ir vyresnių įnamių. Vieversių namai – puikus dvaras, kurį miestui padovanojo vienas šokolado magnatas, drauge palikdamas dosnią dotaciją. Pagrindiniame pastate, įmantriame rūme, buvo biurai, taip pat bendro naudojimo patalpos, biblioteka, valgykla ir dirbtuvės, o tolėliau stovėjo dailūs namai malksnų stogais, gražiai derantys prie parko, iš pažiūros sulaukėjusio, bet iš tikrųjų būrio sodininkų kruopščiai prižiūrimo. Pirmųjų trijų lygmenų įnamių pastatus jungia platūs dengti koridoriai įstiklintomis sienomis, kad jais galėtų bet koku oru važinėti žmonės neįgaliųjų vežimėliais ir grožėtis gamta – geriausiu balzamu nuo liūdesio bet kokio amžiaus pacientams. Rojus, greta dunkantis betono griozdas, nemaž nesiderintų su aplinka, jei nebūtų perdėm apraizgytas gebenėmis. Biblioteka ir žaidimų salė buvo prieinamos bet kuriuo paros metu, grožio salonas dirbo pagal lankstų grafiką, o dirbtuvėse vyko įvairūs kursai, pradedant tapyba ir baigiant astrologija tiems, kurie vis dar tikisi gyvenimo staugmenų. Radinių skyriuje, kaip skelbė užrašas ant durų, darbavosi savanorės, prekiaudamos drabužiais, baldais, brangenybėmis ir kitokiomis vertybėmis, kurių atsisakė įnamiai ar nepasiėmė su savimi iškeliavusieji į aną pasaulį.

– Turime puikų kino klubą, – pasigyrė Hansas Voigtas. – Tris kart per savaitę bibliotekoje rodome filmus.

– Kokius? – susidomėjo Irina, vildamasi, jog tai būsią fantastiniai filmai arba apie vampyrus.

– Juos parenka komitetas, daugiausia – detektyvus, taip pat žmonėms patinka Tarantinas. Mūsų svečiai šiek tiek žavisi smurtu, bet jūs nebijokite, visi supranta, kad tai tiesiog išmonė – aktorai vėl pasirodo kituose filmuose gyvi ir sveiki. Tarkime, kad tai savotiškas būdas nuleisti garą. Kai kurie mūsų svečiai rezga planus ką nors nužudyti, paprastai vieną kurį artimųjų.

– Kaip ir aš, – ryžtingai pritarė Irina.

Manydamas, kad mergina juokauja, Hansas Voigtas smagiai nusijuokė: jis vertino humoro jausmą beveik taip pat kaip ir tarautojų kantrybę.

Sename parke zujo patiklios voverės ir ganėsi neįprastai daug elnių. Voigtas paaiškino, kad elnės čia ateina atsivesti ir paauginti jauniklių ir kad dvaras – tai draustinis, kur veisiasi gausybė paukščių, ypač vieversėlių, todėl jis ir vadinasi Vieversių namais. Aplink namus strategiškai išdėstytos vaizdo stebėjimo kameros laukiniams gyvūnams sekti, ir, žinoma, senukams, kurie gali pasiklysti arba susižeisti, tačiau Vieversių namuose nėra saugumo tarnybos. Dieną durys nerakinamos ir tik naktimis budi du neginkluoti sargai, buvę policininkai, vienas septyniasdešimties, kitas – septyniasdešimt ketverių; daugiau ir nereikia, nes vargu ar koks piktadarys gaištų laiką ketindamas apiplėšti vargšus senius. Jiedu susidūrė su keliomis moterimis, važiuojančiomis neįgaliųjų vežimėliais, su būreliu įnamių, kurie, apsirūpinę molbertais ir dėžėmis su dažais, ėjo į piešimo pamoką po atviru dangumi, ir dar su keliais senoliais, vedžiojančiais šunis, tokius pat nusmurgusius kaip ir jie patys. Dvaro žemės siekėsi su įlanka, ir, prasidėjus potvyniui, kai kurie dar nevysiškai paliegę įnamiai plaukdavo pasiirstyti kajakais. „Būtų gera čia gyventi“, – atsiduso Irina, visa krūtine kvėpdama gardų pušų ir lauramedžių kvapą ir visas tas ištaigas mintyse lygindama su dvokiančiomis lindynėmis, kur teko glaustis nuo penkiolikos metų.

– Ir galiausiai, panele Bazili, turiu perspėti, kad čia klaidžioja du vaiduokliai, nes, be abejo, mūsų haitietės valytojos beregint pripasakos tau visokiausių baisybių.

– Netikiu vaiduokliais, pone Voigtai.

– Sveikinu. Ir aš netikiu. Vieversių namuose vaidenasi jauna moteris rausva suknele su trejų metų berniuku. Tai Emilė, šokolado magnato duktė. Vargšė Emilė mirė iš sielvarto, kai penkto dešimtmečio pabaigoje baseine prigėrė jos sūnelis. Po to magnatas paliko šiuos namus ir įsteigė fondą.

– Ar vaikas prigėrė tame baseine, kurį man rodėte?

– Tame pačiame. Ir, kiek man žinoma, niekas daugiau ten nenuskendo.

Neilgai trukus Irinai teko keisti savo nuomonę apie vaiduoklius, kai paaiškėjo, kad didumą senelių visada lydi mirę artimieji. Pasirodo, be Emilės su sūneliu, būta ir daugiau vaiduoklių.

Kitą dieną Irina atėjo į darbą iš pat ankstaus ryto, apsilikusi geriausius džinsus ir kuklius marškinėlius. Ir įsitikino, kad tvarka Vieversių namuose ne tokia jau griežta, bet ir ne skatinanti aplaidumą, veikiau primenanti universiteto bendrąbę nei senelių prieglaudą. Maistas buvo ne ką prastesnis nei bet kokiam padoriam Kalifornijos restorane: daugiau ekologiškas pagal galimybes. Puikus aptarnavimas, paslaugūs darbuotojai ir medikai, kaip ir pageidautina tokioje vietoje. Per kelias dienas susipažino su kolegomis ir jai patikėtais įnamiais, taip pat su diduma jų įpročių ir polinkių. Mokėdama vieną kitą ispanišką ir prancūzišką posakį, nusipelnė darbuotojų, daugiausia kilusių iš Meksikos, Gvatemalos ir Haičio, pagarbą. Atlyginimas už tokį sunkų darbą buvo nelabai didelis, bet retas kuris bandė rodyti nepasitenkinimą. „Mochiutes reikia lepinti ir nevalia jų negerbti. Kaip ir seneliukų, tik verčiau jais nelabai pasitikėti, nes jie baisūs šelmiai“, – pamokė ją Lupita Farijas, rubuilė valytojų viršininkė, tikra olmekų skulptūrėlė. Trisdešimt dvejus metus išdirbusi Vieversių namuose, Lupita spėjo apšniukštinėti kiekvieną namų kampelį ir artimai susipažinti su visais įnamiais, žinojo visas jų gyvenimo smulkmenas, nujautė jų rūpesčius ir juos užjautė.

– Žiūrėk, Irina, kad žmonės nepasiduočiau depresijai. Čia dažnai taip pasitaiko. Jei pastebėsi, kad kas nors kiūto įlindęs į savo kiautą, be perstojo liūdi, be niekur nieko tyso lovoje arba nevalgo, nedelsdama pranešk man. Supratai?

– O ką tuomet tu darai, Lupita?

– Kaip kada. Paglostau, ir jie labai džiaugiasi, nes senus žmones nėra kas glosto, sudominu koku nors serialu: niekas nenori mirti, nepamatęs pabaigos. Kai kuriems padeda maldos, bet čia daug ateistų, o jie nesimeldžia. Svarbiausia – nevalia palikti jų vienu. Jeigu manęs nerastum, perspėk Ketę, ji žinos, ką daryti.

Gydytoja Ketrinė Houp, antrojo lygmens įnamė, pirmoji pasveikino Iriną visos bendruomenės vardu. Ji buvo šešiasdešimt aštuonerių, visų įnamių jauniausia. Atsidūrusi neįgaliųjų vežimėlyje, prieš dvejus metus pasirinko Vieversių namų pastogę ir draugiją ir jau spėjo tapti visų numylėtine.

– Garbaus amžiaus žmonės – patys įdomiausi. Matę ir šilta, ir šalta, sako, kas užaina ant seilės, jiems nė motais kitų nuomonė. Čia tau neteks nuobodžiauti, – pasakė ji Irinai. – Mūsų įnamiai – išsilavinę ir, jei leidžia sveikata, mokosi ir toliau semiasi patirties. Šioje bendruomenėje netrūksta iššūkių, čia galima išvengti skaudžiausios senatvės rykštės: viematvės.

Irinai buvo ne paslaptis Vieversių namų gyventojų pažangi dvasia – apie tai ne kartą buvo skelbiama žiniasklaidos naujienose. Pageidaujančių gyventi Vieversių namuose buvo begalė, ir jų sąrašas būtų buvęs dar ilgesnis, jei daugelis kandidatų nebūtų mirę, nesulaukę savo eilės. Įnamiai akivaizdžiai įrodė, kad nei amžius, nei jo varžtai netrukdo pramogauti nei dalyvauti gyvenimo šurmulyje. Kai kurie jų, aktyvūs judėjimo „Senoliai už taiką“ nariai, penktadieniais iš ryto eidavo į gatves protestuoti prieš pasaulio negandas ir neteisybę, ypač Šiaurės Amerikos imperijoje, už kurią jie jautėsi atsakingi. Aktyvistai, tarp kurių buvo šimto vienu metų dama, rinkdavosi aikštės kampe priešais policijos komisariatą su savo lazdomis, vaikštytėmis ir neįgaliųjų vežimėliais, iškėlę šūkius prieš karą arba visuotinį klimato atšilimą, o žmonės pritardavo jiems spausdami automobilių signalus arba pasirašydami peticijas, kurias pašėlusios prosenelės kaišiodavo jiems panosėn. Ne kartą televizija rodė, kaip apsijuokia policija, grasinama tuos maištininkus išsklaidyti ašarinėmis dujomis, bet niekada tų grasinimų neįvykdo. Hansas Voigtas susijaudinęs parodė

Irinai lentą, parke įamžinančią devyniasdešimt septynerių metų muzikanto atminimą: žaibiško insulto ištiktas, senolis mirė 2006 metais vidury karštos dienos protestuodamas prieš karą Irake.

Irina užaugo Moldavijos kaime, kur gyveno vieni seniai ir vaikai. Nė vienas jų neturėjo dantų: vieni juos pravalgė, kitiems iškrito pieniniai. Ne kartą prisimindama savo senelius, ypač pastaraisiais metais, gailėjosi juos palikusi. Vieversių namuose ji turėjo galimybę duoti kitiems tai, ko negalėjo duoti saviesiems, tad, gerų ketinimų paskatinta, nusiteikė nuoširdžiai aptarnauti jai patikėtus žmones. Veikiai visus juos palenkė savo pusėn, taip pat kai kuriuos pirmojo lygmens įnamius.

Nuo pat pirmos dienos jai krito į akis Alma Belasko, išsiskirianti iš kitų moterų aristokratiška laikysena ir ypatinga charizma, išskiriančia ją iš kitų mirtingųjų. Lupita Farijas tvirtino, kad poniai Belasko ne vieta Vieversių namuose, kad ilgai čia neužsibūsimie ir kad bet kuriuo metu pasirodysias tas pats vairuotojas, ne per seniausiai atvežęs ją mersedesu bencu. Tačiau slinko mėnesiai, ir niekas nepasikeitė. Irina nebent stebėdavo Almą Belasko iš tolo, nes Hansas Voigtas buvo įsakęs visą dėmesį skirti antrojo ir trečiojo lygmens įnamiams ir nesidomėti nepriklausomaisiais. Ir šiaip jau vos spėjo aptarnauti savo klientus – šiukštu, nevadinti jų pacientais! – ir mokytis naujo amato gudrybių. Į mokymosi programą buvo įtraukti ir pastarųjų laidotuvių vaizdo įrašai: budistės žydės ir atsivertusio laisvamano. Alma Belasko, savo ruožtu, nebūtų atkreipusi dėmesio į Iriną, jeigu, susiklosčius aplinkybėms, neilgai trukus nebūtų tapusi prieštaringsiausiai vertinama bendruomenės nare.